

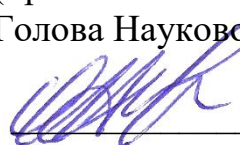
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗДОРОВ'Я, РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

КАФЕДРА ТЕРАПІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
(протокол №10 від 29 серпня 2025 р.)
Голова Науково-методичної ради

 Оксана ШИНКАРУК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ І ПРАВА ОБСІБ ІЗ ІНВАЛІДНІСТЮ**

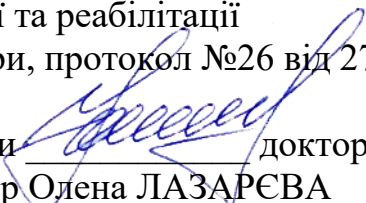
статус навчальної дисципліни: вибіркова
**код вибіркової навчальної дисципліни в Загальноуніверситетському
каталозі вибірових навчальних дисциплін:** ВД360
мова навчання: українська

РОЗРОБНИКИ:

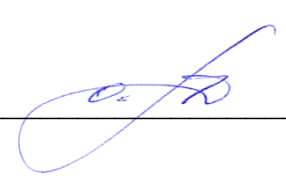
Юлія ШЕВЧУК, викладач кафедри терапії та реабілітації, РНд,
yushevchuk@uni-sport.edu.ua

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою терапії та реабілітації
(засідання кафедри, протокол №26 від 27.08.2025 р.)

Завідувач кафедри доктор наук з фізичного виховання
і спорту, професор Олена ЛАЗАРОВА

ПОГОДЖЕНО:

Начальник
навчально-методичного відділу Ольга Д'ЯЧЕНКО

Начальник відділу забезпечення
якості вищої освіти Сергій ПОПОВИЧ

Анотація навчальної дисципліни. Дисципліна спрямована на отримання теоретичних знань про основи соціального захисту та права осіб з інвалідністю; про місцеві потреби стосовно здоров'я та суспільні потреби; про місцеві правові системи у сфері охорони здоров'я, соціальної політики та інвалідності; реабілітацію осіб з інвалідністю; зміни, які можна зробити в соціально-культурному оточенні, та створення соціального середовища для людей з інвалідністю, профорієнтація та працевлаштування такої категорії осіб. Обсяг дисципліни – 3 (три) кредити ЄКТС. Основні теми: історія прав осіб з інвалідністю; місце особи з інвалідністю в МКФ та в моделях ерготерапії; місцеві потреби стосовно здоров'я та суспільні потреби; правові системи у сфері охорони здоров'я, соціальної політики та інвалідності; реабілітація осіб з інвалідністю; зміни середовища; профорієнтація та працевлаштування осіб з інвалідністю. Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Abstract of the discipline. The discipline focuses on theoretical knowledge of the basics of the social protection and human rights of people with disabilities; local health and public needs; local legislative systems in the sphere of health, social policy and disability; rehabilitation of persons with disabilities; changes of socio-cultural environment; creation of workplaces for people with disabilities; guidance and acceptance of this category of people. The volume of discipline is 3 (three) ECTS credits. Main topics: history of the rights of people with disabilities; the place of a person with disabilities in ICF and in models of ergotherapy; local health and social needs; legal systems in the field of health, social policy and disability; rehabilitation of persons with disabilities; changes of the environment; creation of workplaces for people with disabilities and guidance. The final evaluation is based on the results of current control and scoring.

Мета навчальної дисципліни – отримання теоретичних знань про основи соціального захисту та права осіб з інвалідністю, роль та місце держави та роль ерготерапії в покращення здоров'я такої категорії осіб.

Обсяг навчальної дисципліни – 3 кредити ЄКТС, які розподіляються у годинах:

Форми навчання	Види навчальних занять				Самостійна робота	Разом
	лекції	лабораторні	практичні	семінарські		
Денна	0	0	36	0	54	90

Статус навчальної дисципліни: вибіркова.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на знаннях, уміннях та навичках, сформованих у процесі опанування базових навчальних дисциплін.

**Програма навчальної дисципліни.
Тематичний план навчальної дисципліни**

Номер і назва теми	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	л.	пр.	с. р.
Тема 1. Людина з інвалідністю – історія питання соціального захисту. Ключові поняття	10		6	4
Тема 2. Людина з інвалідністю та МКФ.	12		4	8
Тема 3. Соціальна участь в моделях ерготерапії.	10		2	8
Тема 4. Місцеві потреби стосовно здоров'я та суспільні потреби.	8		4	4
Тема 5. Місцеві правові системи у сфері охорони здоров'я, соціальної політики та інвалідності.	8		4	4
Тема 6. Реабілітація людей з інвалідністю.	14		6	8
Тема 7. Реконструкція соціально-культурного оточення та створення соціального середовища для людей з інвалідністю.	18		4	14
Тема 8. Профорієнтація і працевлаштування осіб з інвалідністю.	10		6	4
Всього годин:	90		36	54

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Людина з інвалідністю – історія питання соціального захисту. Ключові поняття. Здоров'я як сукупність фізичного, психічного та соціального компонентів. Соціальна адаптація як процес пристосування індивіда до соціального середовища і соціального середовища до потреб особистості. Соціальна адаптація і соціалізація. Соціальний захист.

Історія прав людини з інвалідністю, механізми захисту прав, роль різних суб'єктів суспільства у захисті прав людей з інвалідністю. Міжнародний Білль про права людини як ключовий документ в історії прав людини. Моделі інвалідності. Відхід від медичної та перехід до соціальної моделі.

Тема 2. Соціальна участь і МКФ.

Мета реабілітації згідно МКФ – забезпечити людині участь у суспільному житті. Участь, як соціальний компонент - найважливіший компонент в здоров'ї людини. Роль ерготерапевта в залученні в заняття через участь.

Тема 3. Соціальна участь в моделях ерготерапії.

Соціальна участь на прикладі моделей ерготерапії COPM-E, PEO. Взаємозв'язок між людиною, заняттєвою активністю та середовищем - ключ до соціальної адаптації та участі.

Тема 4. Місцеві потреби стосовно здоров'я та суспільні потреби.

Поняття «соціальна ізоляція», «соціальна турбота», «соціальна інклюзія», «соціальна інтеграція». Інклюзія і освіта. Компоненти соціального захисту. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю. Цільові області для створення рівних можливостей.

Тема 5. Місцеві правові системи у сфері охорони здоров'я, соціальної політики та інвалідності.

Закони України та підзаконні акти, що регулюють питання охорони здоров'я, соціального захисту та інвалідності. Медико-експертна комісія. Групи інвалідності. Взаємодія ерготерапевта з соціальними службами. Діяльність центрів реабілітації людей з інвалідністю. Законодавство розвинутих країн, що регулює питання охорони здоров'я, соціального захисту та інвалідності.

Тема 6. Реабілітація людей з інвалідністю.

Соціальна реабілітація. Принципи та види соціальної реабілітації. Фізична реабілітація. Створення реабілітаційних центрів та їх діяльність.

Тема 7. Реконструкція соціально-культурного оточення та створення соціального середовища для людей з інвалідністю.

Доступ людей з інвалідністю до соціального середовища. Місцеве бачення занять, які сприяють здоров'ю. Програма «Раннє втручання». Підтримка осіб, які отримали інвалідність в зоні АТО. Табори активної реабілітації для осіб з травмою хребта та спинного мозку. Проект «Універсальний дизайн». Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами. Інші приклади з досвіду інших країн. Допомога в соціальній адаптації до нових умов проживання та відпочинку.

Тема 8. Профорієнтація і працевлаштування осіб з інвалідністю.

Допомога в профорієнтації, працевлаштуванні та адаптації до нових умов праці людей з інвалідністю.

Тематика практичних занять

Номер і назва теми навчальної дисципліни	Номер за порядком і назва теми практичних занять	Кількість годин
		Денна форма
Тема 1. Людина з інвалідністю – історія питання соціального захисту. Ключові поняття.	1. Здоров'я як сукупність фізичного, психічного та соціального компонентів. Соціальна адаптація як процес пристосування індивіда до соціального середовища і соціального середовища до потреб особистості. Соціальна адаптація і соціалізація. Соціальний захист.	2
	2. Історія прав людини з інвалідністю, механізми захисту прав, роль різних суб'єктів суспільства у захисті прав людей з інвалідністю.	2

	Міжнародний Білль про права людини як ключовий документ в історії прав людини.	
	3. Моделі інвалідності. Відхід від медичної та перехід до соціальної моделі.	2
Тема 2. Людина з інвалідністю та МКФ.	4. Соціальна адаптація людини та людини з інвалідністю через участь у суспільному (соціальному житті) згідно МКФ.	2
	5. Роль ерготерапевта в залученні в заняття через участь.	2
Тема 3. Соціальна участь в моделях ерготерапії.	6. Соціальна участь на прикладі моделей ерготерапії СОРМ-Е, РЕО. Взаємозв'язок між людиною, заняттєвої активністю та середовищем - ключ до соціальної адаптації та участі.	2
Тема 4. Місцеві потреби стосовно здоров'я та суспільні потреби.	7. Поняття «соціальна ізоляція», «соціальна турбота», «соціальна інклюзія», «соціальна інтеграція». Інклюзія і освіта. Компоненти соціального захисту.	2
	8. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю. Цільові області для створення рівних можливостей.	2
Тема 5. Місцеві правові системи у сфері охорони здоров'я, соціальної політики та інвалідності.	9. Законодавство України, що регулює питання охорони здоров'я, соціального захисту та інвалідності. Медико-експертна комісія. Групи інвалідності. Взаємодія ерготерапевта з соціальними службами. Діяльність центрів реабілітації людей з інвалідністю.	2
	10. Законодавство розвинутих країн, що регулює питання охорони здоров'я, соціального захисту та інвалідності.	2
Тема 6. Реабілітація людей з інвалідністю.	11. Соціальна реабілітація.	2
	12. Принципи та види соціальної реабілітації.	2
	13. Фізична реабілітація. Створення реабілітаційних центрів та їх діяльність.	2
Тема 7. Реконструкція соціально-культурного	14. Місцеве бачення занять, які сприяють здоров'ю. Доступ людей з інвалідністю до соціального середовища. Роль ерготерапевта у підборі технічних засобів реабілітації	2

оточення та створення соціального середовища для людей з інвалідністю.	15. Програма «Раннє втручання». Підтримка осіб, які отримали інвалідність в наслідок бойових дій. Табори активної реабілітації для осіб з травмою хребта та спинного мозку. Проект «Універсальний дизайн». Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами. Інші приклади з досвіду інших країн. Допомога в соціальній адаптації до нових умов проживання та відпочинку.	2
Тема 8. Профорієнтація і працевлаштування осіб з інвалідністю.	16. Допомога в профорієнтації, працевлаштуванні	2
	17. Допомога в адаптації до нових умов праці людей з інвалідністю.	2
	18. Допомога в адаптації до нових умов праці людей з інвалідністю.	2
Всього годин:		36

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Номер і назва теми навчальної дисципліни	Завдання	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Людина з інвалідністю – історія питання соціального захисту. Ключові поняття.	1. Людина із інвалідністю у досвіді країн Європи та Північної Америки	2	
	2. Основи соціальної адаптації людей з інвалідністю.	2	
Тема 2. Людина з інвалідністю та МКФ.	3. Міжнародний класифікатор функціонування – основні домени.	2	
	4. Активність та Участь – як основні домени для повноцінного функціонування особи та її благополуччя	2	
	5. Місце людини з інвалідністю в МКФ	2	
	6. Залучення особи з інвалідністю до участі у суспільному житті за МКФ	2	
Тема 3. Соціальна участь в моделях ерготерапії.	7. Моделі ерготерапії, орієнтовані на клієнта, та особа з інвалідністю	4	
	8. Створення кейсів на основі моделей РЕО, СМОР-Е	4	
Тема 4. Місцеві потреби стосовно здоров'я та суспільні	9. Громадські організації, які піклуються правами осіб із інвалідністю	2	

потреби.	10. Роль держави в створенні умов для соціалізації людей з інвалідністю	2	
Тема 5. Місцеві правові системи у сфері охорони здоров'я, соціальної політики та інвалідності.	11. Медико-експертна комісія. Групи інвалідності.	2	
	12. Законодавство інших країн з питань соціального захисту осіб з інвалідністю	2	
Тема 6. Реабілітація людей з інвалідністю.	13. Потреби осіб з інвалідністю в реабілітації	2	
	14. Фізкультурно-спортивна реабілітація осіб із інвалідністю	2	
	15. Індивідуальна програма реабілітації для осіб із інвалідністю	2	
Тема 7. Реконструкція соціально-культурного оточення та створення соціального середовища для людей з інвалідністю.	16. Доступ людей з інвалідністю до соціального середовища	2	
	17. Принципи універсального дизайну	2	
	18. Аналіз та використання занять, які допомагають соціальній інтеграції людей з інвалідністю	4	
	19. Аналіз українського середовища на питання доступу до нього людей з інвалідністю. Підготовка пропозицій до змін	2	
	20. Роль ерготерапевта у підборі технічних засобів реабілітації: досвід України та українські реалії	4	
Тема 8. Профорієнтація і працевлаштування осіб з інвалідністю.	21. Роль та участь держави в питання профорієнтації та працевлаштуванні осіб з інвалідністю	4	
Всього годин:		54	

Очікувані результати навчання з навчальної дисципліни:
формулювання знань про основи соціального захисту та права осіб з інвалідністю, завдяки:

знанням: про важливість участі осіб з інвалідністю в соціальному житті, роль держави в процесі соціального захисту осіб з інвалідністю, законодавства з питань соціального захисту осіб з інвалідністю, з метою побудови правильного та всебічного процесу роботи;

умінням: аналізувати наявність доступу людей з інвалідністю до соціального середовища, виявляти особливі потреби людей з інвалідністю

для адаптації в середовищі; правильно та всебічно проводити аналіз заняттєвої активності людей з інвалідністю.

Порядок оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни:

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Протягом семестру здобувач вищої освіти може отримати максимальну кількість балів – 100 як суму балів за результатами поточного контролю на лекційних, практичних заняттях, за виконання зазначених програмою індивідуальних завдань та робіт, або в установленому порядку з тем, заняття з яких було пропущене здобувачем вищої освіти. Використовуються такі засоби оцінювання під час заняття та розподіл балів, які може отримати здобувач за тему:

Засоби оцінювання результатів навчання та розподіл балів з дисципліни:

Номер і назва теми практичних занять	Засоби оцінювання під час заняття	Кількість балів за види робіт та загальна кількість балів за тему заняття
1. Здоров'я як сукупність фізичного, психічного та соціального компонентів. Соціальна адаптація як процес пристосування індивіда до соціального середовища і соціального середовища до потреб особистості. Соціальна адаптація і соціалізація. Соціальний захист.	Обговорення	4
2. Історія прав людини з інвалідністю, механізми захисту прав, роль різних суб'єктів суспільства у захисті прав людей з інвалідністю. Міжнародний Білль про права людини як ключовий документ в історії прав людини.	Презентація	8
3. Моделі інвалідності. Відхід від медичної та перехід до соціальної моделі.	Експрес-контроль	4

4.Соціальна адаптація людини та людини з інвалідністю через участь у суспільному (соціальному житті) згідно МКФ.	Презентація кейсу	4
5.Роль ерготерапевта в залученні в заняття через участь.	Презентація кейсу	4
6. Соціальна участь на прикладі моделей ерготерапії СОРМ-Е, РЕО. Взаємозв'язок між людиною, заняттєвої активністю та середовищем - ключ до соціальної адаптації та участі.	Приклади із практики, обговорення	4
7.Поняття «соціальна ізоляція», «соціальна турбота», «соціальна інклюзія», «соціальна інтеграція». Інклюзія і освіта. Компоненти соціального захисту.	Приклади із практики, обговорення	6
8.Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю. Цільові області для створення рівних можливостей.	Самостійна робота	6
9.Законодавство України, що регулює питання охорони здоров'я, соціального захисту та інвалідності. Медико-експертна комісія. Групи інвалідності. Взаємодія ерготерапевта з соціальними службами. Діяльність центрів реабілітації людей з інвалідністю.	Самостійна робота	6
10.Законодавство розвинутих країн, що регулює питання охорони здоров'я, соціального захисту та інвалідності.	Приклади із практики	4
11.Соціальна реабілітація.	Підготовка презентацій	8
12.Принципи та види соціальної реабілітації.	Приклади із практики, обговорення	6
13.Фізична реабілітація. Створення реабілітаційних центрів та їх діяльність.	Приклади із практики, обговорення	6
14. Місцеве бачення занять, які сприяють здоров'ю. Доступ людей з інвалідністю до соціального середовища. Роль	Приклади із практики, обговорення	6

ерготерапевта у підборі технічних засобів реабілітації		
15. Програма «Раннє втручання». Підтримка осіб, які отримали інвалідність в зоні АТО. Табори активної реабілітації для осіб з травмою хребта та спинного мозку. Проект «Універсальний дизайн». Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами. Інші приклади з досвіду інших країн. Допомога в соціальній адаптації до нових умов проживання та відпочинку.	Приклади із практики, обговорення	6
16. Допомога в профорієнтації, працевлаштуванні	Приклади із практики, обговорення	6
17. Допомога в адаптації до нових умов праці людей з інвалідністю.	Обговорення	6
18. Допомога в адаптації до нових умов праці людей з інвалідністю.	Обговорення	6
Всього		100

Перед початком заняття науково-педагогічний працівник відповідно до силабусу навчальної дисципліни ознайомлює здобувачів вищої освіти із засобами поточного контролю, які будуть застосовуватись, і кількістю балів, які вони можуть отримати. Під час завершення кожного заняття кожному присутньому здобувачу вищої освіти оголошується кількість отриманих ним балів.

Здобувач вищої освіти, який протягом семестру отримав менше 35 балів, до семестрового контролю не допускається, і може в установленому порядку пройти повторне вивчення навчальної дисципліни.

Залік проводиться у порядку, визначеним Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті фізичного виховання та спорту України (нова редакція).

Рекомендовані основні та додаткові інформаційні ресурси:

Основні:

1. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю», інші законодавчі акти України.

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості ВР України. — 1996. — № 30. — С. 141.

3. України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 р. № 875-XII // Відомості ВР України. — 1991. — № 21. — С. 252.

4. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.93 р. № 3721-XII // Відомості ВР України. — 1994. — № 4. — С. 18.

5. Постанова Верховної Ради України «Про заходи щодо поліпшення соціального захисту інвалідів» від 3.12.1998.

6. Положення про медико-соціальну експертизу і Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інваліда: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.1992.

7. Соціальна робота : в 3 ч. / За ред. Т.Семигіної, І. Григи. — К. : Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2004. — Ч. 1. — С. 96—101.

8. Тюпля Л.Т., Соціальна робота (теорія і практика): Навч. посіб. — К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. — С. 228-236.

9. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід / С. Богданов. — К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. — 93 с.

10. Мельник С. Законодавчо-нормативне забезпечення державної соціальної політики щодо інвалідів / С. Мельник, Г. Гаврюшенко // Україна: аспекти праці. — 2010. — № 6. — С. 16–20.

Додаткові:

1. Christensen & Baum. (1997) *Occupational therapy: performance, participation, and well-being*. Slack Incorporated.

2. Christiansen, C.H., Townsend, E.A. eds. (2004) *Introduction to occupation: the art and science of living*. Prentice Hall.

3. Curtin, M., Molineaux, M. & Supyk-Mellson. (2010) *Occupational Therapy & Physical Dysfunction. Enabling Occupation*. Churchill Livingstone. Chapter 13.

Електронні:

1. The Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Available at: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

2. Bill of Rights. Available at: <https://www.britannica.com/topic/Bill-of-Rights-United-States-Constitution>.

3. Сайт Громадської спілки «Всеукраїнське громадське об'єднання «Національна асамблея людей з інвалідністю України» (ГС ВГО НАІУ). Available at: <https://naiu.org.ua/zakonodavstvo/>.

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР, остання редакція від 11.06.2009 р. Доступний на: <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Стандартні правила щодо урівняння можливостей інвалідів : прийняті Генеральною Асамблеєю ООН на 48 сесії 20.12.1993 р. (резолюція 48/96). Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_306

6. The American Occupational Therapy Association web site. Available at: <https://ajot.aota.org/>.